

**Bojana Matejić: Žak Ransijer: Ljudska
emancipacija i aisthesis. U: Dedić,
Pantić, Nikolić: Savremena
marksistička teorija umetnosti,
Orion art i Fakultet za medije i
komunikacije, Beograd 2015,
str. 159-167**

Jacques Rancière (1940.) bio je profesor estetike na sveučilištu Paris VIII (sveučilištu koje je izraslo iz nemira 1968. i na kojemu su predavali filozofi kao što su **Alain Badiou**, **Etienne Balibar**, **Michel Foucault**, **Antonio Negri** ili **Jacques Lacan**). Bio je jedan od sljedbenika **Louisa Alhussera** od čijih se ideja ubrzo udaljio u nastojanju da izgradi nove okvire za mišljenje i emancipaciju. Osnovne teze Rancièrove misli o zajednici i (političkoj i ljudskoj) emancipaciji nadovezuju se dobrim dijelom na tekstove **mladog Marxa**.

O EMANCIPACIJI

Ljudska emancipacija, objašnjava Marks u „prilogu Jevrejskom pitanju“, za razliku od političke emancipacije, pravne, „normalne“, legalne, juridičke, prepostavlja emancipaciju sa one srane pravne emancipacije: ona pretpostavlja „suštinu zajednice“ nasuprot „suštini razlike“, kaže Marks (...) Politička emancipacija, ili ono što Ransijer u kontekstu savremenog zapadno-euroameričkog stanja stvari naziva konsenzualnim poretkom, policijom itd, izražava ljudsku odvojenost od zajednice, što će reći od „samog sebe“ i „drugih ljudi“

Ideja razlike između ljudske i političke emancipacije, i pitanje pravnog okvira kao vrhovnog cilja borbe protiv opresije koji onda onemogućuje istinsku emancipaciju javljat će se često kroz tekst. On naznačuje kako je ideal individualne ljudske egzistencije u humanističkom duhu buržuskog poretka zapravo „lažna“, empirijska datost, ukotvljena u politički, formalni pojam prava.

O UMJETNOSTI

*Umetnost se javlja kao polje s modernom kapitalističkom društvenom raspodelom i ustanovljenjem **épisteme** umetnosti, te institucionalnog dispozitiva (muzeji, mecene, kustosi, ljubitelji umetnosti itd).*

Umjetnost ne izrasta iz filozofsko estetičkih premisa poput lijepog, čovjeka ili subjekta, nego su te kaegorije nastale zbog promjene režima osjetilnog iskustva.

Pojam *aisthesis* (grč. percepcija) tako postaje uvjet osjetilne proizvodnje, te time neraskidivo povezan s politikom: ne postoji umjetnost izvan sfere političkoga.

O POLITIČKOME

Političko jeste susret dva heterogena procesa, od kojih jedan podrazumeva upravljanje ljudima i ljudskim zajednicama, a drugi proces ili proizvodnju jednakosti.

Prvi se temelji na hijerariji i Rancière ga naziva policijom, drugi podrazumijeva jednakost bilo koga s bilo kim (ljudsku emancipaciju) i naziva se politikom. Politika je znači nužno anarhična jer isključuje hijerarhiju.

O POLITICI I UMJETNOSTI

Umetnost je politička ako se realizuje kao specifičan prostor-vreme suspenzije, ili preciznije, distanca u odnosu na uobičajene, svakodnevne forme (ljudskog) čulnog iskustva.

Ona nije politička ukoliko reprezenira određene društvene strukture, nego u trenutku kada stvara novi prostor zajedništva za one koji nemju glas.

Politika se, drugim rečima, sastoji u rekonfiguraciji čulnog koja „utvrđuje“ zajedničko unutar zajednice,

uvodeći „elemente“ koji čine sada vidljivim ono što do tada nije bilo moguće.

Tri su moguća režima umjetnosti:

1. etički režim slika – umjetnost je subordinirana ideji, prostor nediferencijacije
 2. režim reprezenacije umjetnosti – ekvivalencija forme i sadržaja
 3. esetski režim umjetnosti – “nije adekvatan ni ideji, ni kanonima reprezentacije, te je reč o specifičnom prostoru čulnosti, sensorijuma, budući da atribut, tvrdi Ransijer, odnosno vojstvo umetničkog del ne leži u načinu njegove proizvodnje, u načinu njegovog oblikovanja, već u samom njegovom modalitetu egzistencije.” To je politički prostor i prostor igre (**Schiller**) – nema cilja ni druge svrhe osim sebe same.
- O KONSENZUSU

Pojam konenzusa, konsenzualne zajednice u čije ime politička emancipacija u polju društvenog operiše, Ransijer skopčava sa onim što on naziva „etičkim zaokretom“ u estetici i politici danas.

Dakle, dok je ranije moral bio mišljen kao razmak između zakona i činjenice, sada se taj razmak suzbija svođenjem emancipacije na zakon, te onemogućava stvaranje političke zajednice. Politička (ili istinska) zajednica je **dijalektička**, i podijeljena spram sebe same, što je onemogućeno pravnim okvirom konsenzusne zajednice, koja je podijeljena između različitih interesnih grupa.

U estetskoj sferi, ne radi se samo o ovom „opšem političko-ljudskom građanskom pravu u međuljudskim relacijama, već i o „pravu“ na javnost javne sfere (etički i reprezenacijski režim) o „pravu“ asilja forme nad materijom; o „pravu“ izricanja onoga što se sme ili onoga što je poželjno proglasiti umetnošću; o „pravu“ koje vrši policijsku raspodelu mesta u proizvodnji čulnog.

O HUMANIZMU I EMANCIPACIJI

Rancièere suprotstavlja koncepte političke i ljudske emancipacije na polju umjetnosti, slijedeći tako ideje mladog Marxa. On time otvara prozor za

mogućnost kritike savremenog, globalnog, „moralizaorskog“ „povraka“ odbrani humanističke koncepcije emancipacije koja je u području onoga što se u opštem smislu može nazvati angažovanom umetnošću višestruko i oportunistički prihvaćena: za Ransijera konsenzus pretpostavlja praktičnu političku ideologiju savremene humanističke koncepcije emancipacije. Humanistička koncepcija ljudske emancipacije u polju umetnosti izražava ideologiju slobode, utemeljenu na „praznim“ premisama poput „leganosti subjekta“ i „prava čovjeka“

O DEHUMANIZACIJI

Kod Rancièerea postoji poziv za radikalnom dehumanizacijom umjetnosti, te za subjektivizacijom samog umjetničkog djela. Čovjek (ljudska živoinja) tako se treba emancipirati od kategorije čovjeka, s obzirom da je ta kategorija rezultat konzensusne, neemancipirane zajednice – dok su svi isključivo individue, a zajednica se gradi na temelju prava, neće biti stvarne slobode, jer će nužno prevladati interesi dominantne grupacije. Tako kaže Ransijer:

Humanističkim spevovima buržoazija održava proletarijat u nemogućnosti da nazre stvarnost klasne borbe. Ona ubeđuje proletarijat da su svi oni slobodni subjekti i sve-moćni kao ljudi. Ono što marksizam mora učiniti jest oslobodjenje proletarijaa od ove iluzije.